

חקיקה סוציאלית

בעריכת אריה וולף, עו"ד

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 35), התשס"ז-2006

סעיף 14 לחוק עבודת נשים, התשי"ד-1954, קובע: מעביד שהעביד עובדת בניגוד להוראות החוק, לא נתן לעובדת חופשת לידה או פיטר עובדת שלא כדין ייקנס בסכום העומד על 67,300 ש"ח או לחילופין ירצה מאסר בן חודש אחד או שני העונשים גם יחד. לנוכח שכיחות העבירות על הוראת החוק העלו חברי הכנסת גדעון סער (ליכוד), נדיה חילו ואורית נוקד (עבודה) הצעת חוק להחמיר בענישה, הן באמצעות הארכת תקופת המאסר והן באמצעות הכפלת הקנס, ובכך להרתיע מעבידים מלעבור את העבירות שלעיל. ההצעה נתקבלה כחוק במליאת הכנסת ב-27 בפברואר, 2007. גובה הקנס הועמד על 134,600 ש"ח, ותקופת המאסר הוארכה לשישה חודשים. בעקבות החמרת הענישה עלתה גם חומרת העבירה לעבירה מסוג עוון, ועל כן הוארכה תקופת ההתיישנות החלה עליה משנה אחת לחמש שנים מיום המועד האמור.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 7) (תיקון), התשס"ז-2006

הצעת חוק של חמישה חברי כנסת מסיעת הגמלאים (משה שרוני, אלחנן גלזר, יצחק גלנטי, יצחק זיו ושרה מרום שלו). בחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 7), התשנ"ו-1996, שנכנס לתוקפו ב-1 בינואר 1996, נקבע שגם אישה העובדת במשק ביתה – עקרת בית או אלמנה בת-קצבה – שלא היתה מבוטחת לפי פרק י"א לחוק הביטוח הלאומי ולא היתה זכאית לקצבת זקנה, תיכלל בגדר המבוטחים לפי החוק ותהיה זכאית לקצבה כאמור. עם זאת נקבע בתיקון מס' 7, שהוא לא יחול על עקרת בית ואלמנה בת-קצבה שמלאו לה 65 שנים לפני יום הכניסה לתוקף. לפיכך נשים שמלאו להן 65 לפני אותו מועד והן היום בנות 75 לפחות אינן זכאיות לקצבת זקנה.

הצעת החוק מציעה לבטל את ההבחנה האמורה ולקבוע שתיקון מס' 7 יחול גם על נשים שמלאו להן 65 ביום הכניסה לתוקף. ואולם קצבאות לפי החוק המוצע ישולמו רק עבור התקופה המתחילה עם מועד כניסתו לתוקף.

ייתכן שעקב קבלת הקצבה לפי התיקון המוצע יישללו מעקרות בית ואלמנות בנות קצבה זכאותן לגמלת הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980, וכן הטבות המוענקות לזכאים להבטחת הכנסה מכוח חיקוקים אחרים. לפיכך, בעת הכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית תבחן ועדת העבודה והרווחה של הכנסת את האפשרות להגן על הזכאות להטבות מכוח החיקוקים האחרים, כולם או חלקם, כגון פטור מלא מארנונה לפי חוק האזרחים הוותיקים, התש"ן-1989, או הנחה בשיעור חמישים אחוז מתשלום החבר בעד תרופות הכלולות בסל הבריאות לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994.

להערכת משרד האוצר, עלותה התקציבית של הצעת החוק היא 75 מיליון ש"ח. על פי הערכת מרכז המחקר והמידע של הכנסת, העלות היא 88 מיליון ש"ח. לפיכך קבעה ועדת העבודה והרווחה, שהעלות התקציבית בשנה הראשונה מוערכת ב-75-88 מיליון ש"ח, עלות שתלך ותפחת בשנים שלאחר מכן.

חוק עבודת נשים (תיקון מס' 33), התשס"ז-2007

התקבל בכנסת כחוק ב-6 בפברואר 2007, על פי הצעת חוק של חברי הכנסת גדעון סער (ליכוד), נדיה חילו ואורית נוקד (עבודה).

סעיף 9 לחוק עבודת נשים, התשי"ד-1954, קובע שמעביד לא יפטר עובדת באחד המצבים האלה או בתקופה של ארבעים וחמישה יום שלאחר תום אחד מהם: כאשר היא נמצאת בחופשת לידה.

כאשר היא נעדרת מעבודתה מתום חופשת הלידה עד תום שישה חודשים מאותו יום, אם אישר הרופא שמצבה אחרי הלידה מחייב זאת.

כאשר היא נעדרת מעבודתה עקב חופשה ללא תשלום.

מטרת קביעתה של התקופה האמורה שלאחר תום חופשת הלידה או ההיעדרות, שבה מוגבלת יכולתו של המעביד לפטר את העובדת, היא ליתן לעובדת סיכוי ממשי לשוב ולהשתלב בתפקידה.

חרף ההוראה האמורה, מעסיקים רבים המעוניינים לפטר עובדות בוחרים לעקוף את רוח החוק, כשהם פודים את אותם ימים בכסף, ועקב כך אין עובדות שילדו שבות למקום עבודתן.

הארכת תקופת הגבלת הפטורים מ-45 ל-60 יום תקשה על מעסיקים לפדות בכסף את ימי התקופה הקבועה בחוק, ותעניק לעובדות הזדמנות ממשית לשוב ולהשתלב במקום עבודתן.

חוק עבודת נשים (תיקון מס' 34), התשס"ז-2007

התקבל כחוק בכנסת ב-27 בפברואר 2007 על פי הצעת חוק של חבר הכנסת יואל חסון (קדימה).

סעיף 6 לחוק עבודת נשים, התשי"ד-1954, קובע שעובדת שחלתה ואושפזה בבית חולים או שהילד אשר ילדה חייב להישאר בבית חולים או לחזור להתאשפז זכאית להאריך את חופשת הלידה, ובלבד שתקופת האשפוז שלה או של ילדה, לפי העניין, עלתה על שבועיים. בתי המשפט פירשו את התקופה האמורה כתקופה רצופה, ולפיכך עובדת שאושפזה פעמים אחדות בתוך תקופת חופשת הלידה אינה זכאית להארכתה, אף אם מספר ימי האשפוז המצטברים עולה על ארבעה-עשר. על כן מוצע לקבוע, שעובדת תהיה זכאית להארכת חופשת הלידה, אף אם ימי האשפוז שלה או של ילדה אינם רצופים, ובלבד שיעלו על ארבעה-עשר.

חוק הזכות לעבוד בישיבה, התשס"ז-2007

החוק נתקבל בכנסת ב-14 בפברואר 2007 על פי הצעת החוק של חברי הכנסת שלי יחימוביץ' (עבודה), מרינה סולודקין (קדימה), גדעון סער (ליכוד) וזבולון אורלב (איחוד לאומי-מפד"ל).

סימן ד' בפרק ד' לפקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], התש"ל-1970, שעניינו רווחה לעובדים, קובע הוראות בדבר סידורי הרווחה שיש לשמור במפעל לטובת העובדים, ובהן הוראות לעניין מקומות ישיבה, הן בעת ביצוע העבודה והן בעת הפסקה ממנה. הוראות הפקודה חלות על מפעלים בלבד, ולכן עובדים המועסקים בענפי מסחר ושירותים אינם זכאים מכוח חוק למקום ישיבה בעת ביצוע העבודה או בעת הפסקה, ונאלצים לעמוד שעות ארוכות במהלך עבודתם.

החוק בא לחייב את המעביד להעמיד מקומות ישיבה לרשות עובדים שאין הפקודה חלה עליהם, וכך לספק להם תנאים בסיסיים במקום עבודתם. נקבע שבעבודה שביצועה הרגיל מאפשר ישיבה יחויב המעביד להעמיד לרשות עובדיו מושב ראוי, בעל משענת גב, וכן הדום בשעת הצורך, כדי להבטיח את זכותו של העובד לשבת בעת העבודה. מלבד זאת חייב מעביד לספק לעובדיו גם כיסאות או ספסלים מתאימים, בעלי משענת גב, לצורך ישיבה בעת הפסקה בעבודה. תחולת החוק הורחבה כך שיחול הן על המדינה והן על קבלני כוח אדם פרטיים.

חוק עבודת נשים (תיקון מס' 36), התשס"ז-2007

החוק נתקבל בכנסת ב-19 במאוס 2007, על פי הצעת חוק של חברי הכנסת קולט אביטל, מתן וילנאי, נדיה חילו, שלי יחימוביץ', מיכאל מלכיאור, יורם מרציאנו, אורית נוקד (עבודה) וראובן ריבלין (ליכוד).

סעיף 9 לחוק עבודת נשים, התשי"ד-1954, קובע שמעביד לא יפטר עובדת השווה במקלט לנשים מוכות בימי היעדרה מעבודתה בשל שהותה במקלט או במשך תקופה של שישים ימים לאחר תום ימי ההיעדרות. מטרת קביעתה של התקופה האמורה שלאחר תום ימי ההיעדרות היא לתת לעובדת סיכוי ממשי לשוב ולהשתלב בעבודתה.

בא החוק וקובע הארכת תקופת הגבלת הפיטורים משישים יום לתשעים יום, כדי להקשות על המעבידים לפדות בכסף את ימי התקופה הקבועה בחוק, ומעניק לעובדות שנאלצו להיעדר מעבודתן בשל פגיעה מצד בן זוגן הזדמנות ממשית לשוב ולהשתלב במקום עבודתן. מלבד זאת, יהיה בכך כדי לעודד את עצמאותן של אותן נשים ולהוות תמריץ חיובי לאי חזרתן לחיים עם בן הזוג הפוגע.

הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון מס' 37) (הרחבת השירותים הניתנים לילדים עם אוטיזם), התשס"ז-2007

הצעת חוק של חברי הכנסת ואסל טאהא, עזמי בשארה, ג'מאל זחלקה (בל"ד), דוד אזולאי, אמנון כהן (ש"ס), אריה אלדד (איחוד לאומי), נדיה חילו, דני יתום, יורם מרציאנו (עבודה), אברהם רביץ (דגל התורה).

החוק במקורו קובע את רשימת השירותים הכלולים בסל השירותים בתחום התפתחות הילד. עמדת משרד הבריאות היא שהמונח זכויות סומטיות כולל גם לקות הנובעת מאוטיזם או מהפרעה התפתחותית מורחבת. עם זאת, קופות החולים האחראיות למתן שירותים אינן מקבלות עמדה זו ומסרבות להעניק לילדים הסובלים מאוטיזם או מהפרעה התפתחותית מורחבת את הטיפולים הניתנים לפי חוק לילדים עם נכויות סומטיות. בשל כך הורים המבקשים להעניק טיפולים אלה לילדיהם כדי לקדם את התפתחותם ואת השתלבותם בחברה נאלצים לממן את הטיפולים בעצמם. הורים שאין בידם לממן את הטיפולים, אין ילדיהם מקבלים את הטיפולים אף שהם חיוניים להתפתחותם. לכן באה הצעת החוק להבהיר באופן מחייב את הזכאות גם לילדים הסובלים מאוטיזם או מהפרעה התפתחותית מורחבת.

הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון מס' 38) (ביטול תשלום על שירותי רפואה מונעת), התשס"ז-2007

הצעת חוק של חבר הכנסת אריה אלדד (האיחוד הלאומי).
 חוק ביטוח בריאות ממלכתי קובע את השירותים שתיתן המדינה בתחום הרפואה המונעת, וכן קובע שעבור שירותי הרפואה המונעת הראשונית הנמנים בחוק ייגבה מהמטופלים תשלום המהווה השתתפות עצמית. ההצעה היא לקבוע שכל השירותים האמורים יינתנו ללא תשלום. כל כך למה? כי הדרישה לתשלום עבור שירותי רפואה מונעת מחוללת אי שוויון בקבלת השירותים ופוגעת דווקא באוכלוסיה החלשה שאין ידה משגת לשלם את האגרות הנדרשות עבור השירותים. יתרה מזאת, למדינה יש אינטרס ממשי לעודד את הציבור לקבל שירותי רפואה מונעת ולמנוע תחלואה – מניעת מחלות חוסכת כסף רב למדינה – אך דרישת ההשתתפות העצמית יוצרת תמריץ שלילי לקבלת שירותים אלה.
 להערכת משרד האוצר העלות התקציבית של הצעת החוק היא כ-35 מיליון ש"ח בשנה.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 92) (ביטוח שאירים לאלמן), התשס"ז-2007

הצעת חוק של חברי הכנסת אורי אריאל, אריה אלדד (האיחוד הלאומי) ודוד אזולאי (ש"ס).
 פרק י"א לחוק הביטוח הלאומי קובע, בין היתר, שלשאייריו של מבוטח שנפטר תשולם קצבת שאירים. אלמנה זכאית לקצבת שאירים ללא תלות במבחן הכנסה ואף אם אין עמה ילד. אלמן, לעומת זאת, זכאי לקצבת שאירים לאחר פטירת בת זוגו, רק אם התקיים אחד משני תנאים אלה: כל עוד יש עמו ילד; הכנסתו אינה עולה על 57 אחוז מהשכר הממוצע של מבוטח ללא ילדים.
 מוצע לבטל את ההבחנה הקיימת בין זכאותו של אלמן לזכאותה של אלמנה לקצבת שאירים, גם אם לא מתקיימים התנאים שפורטו לעיל.
 להערכת משרד האוצר העלות התקציבית של הצעת החוק היא כ-220 מיליון ש"ח בשנה.

**הצעת חוק לניצולי שואה נזקקים (תיקון) (אי חישוב תשלום כהכנסה),
התשס"ז-2007**

הצעת חוק של חברי הכנסת מרינה סולודקין ומיכאל נודלמן (קדימה). ניצולי שואה רבים המתגוררים בישראל מקבלים תשלום על ההסכם שנחתם ב-9 באוקטובר 1992 בידי שר האוצר הפדרלי של גרמניה ובידי ועדת התביעות החומריות של יהודים נגד גרמניה. בשל חישוב התשלום כחלק מהכנסתם של אותם ניצולי שואה נשללות מחלקם זכויות והטבות שונות, הניתנות על בסיס מבחני הכנסה מכוח דין. יתרה מזאת, על התשלום מוטלים מסים והיטלים כאילו היה הכנסה לכל דבר ועניין. הצעת החוק באה לקבוע שהתשלום לא ייחשב כהכנסה לעניין פקודת מס הכנסה או תשלומי חובה או היטלים אחרים, לפי כל דין, לעניין גמלאות לפי חוק הביטוח הלאומי או לפי חוק הבטחת הכנסה וכן לעניין שכר דירה בהשכרה ציבורית.

חוק עבודת נשים (תיקון מס' 37), התשס"ז-2007

נתקבל בכנסת ב-7 במאי 2007 על פי הצעת תשעה-עשר חברי כנסת מכל הסיעות. סעיף 6 לחוק עבודת נשים, התשי"ד-1954, קובע: "חופשת הלידה היא שנים-עשר שבועות, מהם שישה שבועות או פחות מזה, כרצון העובדת, לפני יום הלידה המשוער והשאר אחרי יום הלידה."

מחקר שערך מרכז המחקר והמידע של הכנסת גילה שתקופה זו היא מהקצרות במדינות העולם, והיא לא שונתה מאז מועד תחילתו של חוק עבודת נשים בשנת 1954. החוק קובע, לפיכך, שחופשת הלידה תוארך בשבועיים, משנים-עשר לארבעה-עשר שבועות. הארכה זו, אף שאינה מתקרבת לממוצע העולמי, תואמת את הרף התחתון שקבעה מועצת האיחוד האירופי ב-19 באוקטובר 1992. בהתאם לכך תוקן גם חוק הביטוח הלאומי בעניין תשלום דמי הלידה.

להערכת משרד האוצר העלות התקציבית של חוק זה היא 220-400 מיליון ש"ח בשנה.

הארכת חופשת הלידה נועדה לטפח את הקשר שבין הרך הנולד לבין אמו, קשר שיש לו חשיבות מיוחדת בחודשים הראשונים לחייו. יהיה בכך גם כדי לאפשר הארכה של תקופת ההנקה, התורמת להתפתחותו של הילד, אשר עלולה להיקטע בשל חזרה מוקדמת מדי של האם לעבודה.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 93) (זכאות למענק בשיעור מלא לחייל משוחרר שעבד במפעלי תעשייה ובבתי מלאכה), התשס"ז-2007

הצעת חוק של חבר הכנסת אלי אפללו (קדימה).

סעיף 174 לחוק הביטוח הלאומי קובע כי חייל משוחרר שעבד בעבודה מועדפת או נדרשת ולא מיצה את זכותו לדמי אבטלה יהיה זכאי למענק בכפוף לתנאים הקבועים בחוק. עבודה מועדפת או נדרשת לעניין זה היא עבודה מסוג העבודות המנויות בלוח ח' בחוק: עבודה בתחנות דלק, בבניין, בבתי מלון, באבטחה, במפעלי תעשייה ובבתי מלאכה. כן נקבע, כי עבודות במפעלי תעשייה ובבתי מלאכה הן עבודות המזכות במענק בשיעור 80 אחוז בלבד מהמענק המשתלם בעד עבודות אחרות. מוצע לקבוע כי חייל משוחרר שעבד במפעלי תעשייה או בבתי מלאכה יהיה זכאי למלוא המענק.

להערכת מרכז המחקר והמידע של הכנסת העלות התקציבית של הצעת החוק היא 6.5 מיליון ש"ח לשנה.

הצעת חוק זכויות הדייר בדירור הציבורי (תיקון מס' 2) (התקנת דוד שמש), התשס"ז-2007

הצעת חוק של חבר הכנסת רן כהן (מרצ).

סעיף 8 לחוק זכויות הדייר בדירור הציבורי, התשנ"ח-1998, קובע כי שר השיכון והבינוי יקבע מפרט לדירות ציבוריות, כהגדרתן בחוק, טרם השכרתן בהשכרה ציבורית ומפרט לאחזקה שוטפת של דירות ציבוריות בתקופת השכרתן בהשכרה ציבורית. בהתאם לכך קבע השר בתקנות הדייר בדירור הציבורי, התשס"א-2000, חובה לכלול דוד חימום מסוג דוד חשמל או דוד שמש. חברות לדירור ציבורי בוחרות על פי רוב להתקין בדירות ציבוריות דוד חשמל, ככל הנראה משום שעלות התקנתו נמוכה יותר.

ואולם עלות השימוש בדוד חשמל גבוהה יותר. לפיכך כדי לאפשר לדיירים בדירות ציבוריות, אשר ממילא נמנים עם השכבות נחלשות בחברה, להשתמש בדוד חימום בעלות נמוכה יחסית וכדי ליתן בידם אפשרות לעמוד בתשלום חשבונות החשמל ביתר קלות, מוצע לקבוע שמפרט של דירות ציבוריות טרם השכרתן בהשכרה ציבורית יכלול דוד שמש. אשר לאחזקה שוטפת של דירות ציבוריות במשך תקופת השכרתן בהשכרה ציבורית, מוצע לקבוע שקיום החובה האמורה יותנה בהסכמת השוכר. כמו כן מוצע לקבוע שסכום ההשתתפות העצמית של שוכר דירה ציבורית במימון ליקויים בדוד שמש בדירתו לא יעלה על 10 אחוז מעלות התיקון.

ועדת הכלכלה של הכנסת החליטה שהסדר המוצע ייושם בהדרגה. על כן הוחלט שבשלב זה יתנתן קדימות בזכאות להתקנת דוד שמש למשפחות מרוכות נפשות. להערכת משרד האוצר העלות התקציבית של הצעת החוק היא 5 מיליון ש"ח בשנה.